

Societat civil i les agendes locals 21 de Menorca

M. Jesús Bagur Benejam

Coordinadora de les Agendes Locals 21 de Menorca

1. Cronograma del procés d'Agenda Local 21 i situació actual

L'any 1992 es va celebrar a Rio de Janeiro la Cimera de l'ONU sobre el medi ambient i el desenvolupament, i l'Agenda Local 21 va ser un dels acords adoptats. El 1993 la UNESCO va declarar Menorca reserva de biosfera. Un any després, a la I Conferència Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles, va sorgir la Carta d'Aalborg.

En consonància amb les directrius de Menorca com a reserva de biosfera, l'any 2001 els vuit municipis de l'illa van firmar la Carta d'Aalborg, iniciant així el procés d'Agenda Local 21 (AL21). A principis de 2002, tots vuit ajuntaments i el Consell Insular de Menorca (CIM), amb el suport econòmic del Govern de les Illes Balears, van contractar tres empreses consultores per a l'elaboració de les vuit AL21. El desembre de 2003 tots els municipis tenien feta l'auditoria ambiental i el Pla d'acció ambiental municipal (PAAM). Tots els documents elaborats poden consultar-se als diferents ajuntaments, al CIM i a internet (www.cime.es/al21).

A més, mentre es redactaven els documents de les AL21 municipals, es va aprovar l'any 2003 el Pla territorial insular (PTI), amb un enfocament innovador, encarat a la sostenibilitat del desenvolupament mitjançant el control de la pressió urbanística.

Uns mesos abans, l'octubre de 2002, el Govern de les Illes Balears va aprovar el Decret 123/2002, de 4 d'octubre, sobre la implantació de l'Agenda 21 Local als municipis de les Illes Balears, el qual regula els continguts mínims de les AL21. El Decret preveia, i així va ser, la creació del Registre Balear d'Agendes 21 locals i de la Xarxa Balear de Sostenibilitat, que depenen de la Conselleria de Medi Ambient del Govern de les

Figura 1. Taller de participació ciutadana (Foto: Eulàlia Comas)

Illes Balears. També preveia la creació de tres comitès especialitzats insulars d'AL21 -el Comitè de Menorca es va constituir el novembre de 2003.

Seguint amb el procés d'AL21 a Menorca, el 2004 tots els plens municipals havien aprovat els corresponents PAAM, s'havien validat pel Comitè Insular d'AL21 i per la Xarxa Balear de Sostenibilitat (XBS) i, per tant, s'iniciava el procés d'execució de les accions previstes als plans d'acció. El 2005 s'havien creat tots els tallers municipals de participació ciutadana (Figura 1). Des d'aleshores, el CIM ha aportat, any rere any, recursos econòmics i tècnics per a la coordinació de tots vuit ajuntaments i per al seguiment de la implantació dels PAAM.

També l'any 2004, a escala europea, es va celebrar la IV Conferència Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles, d'on van sorgir els Compromisos d'Aalborg +10, que donen un pas més enllà de la Carta d'Aalborg i engloben 10 compromisos des d'on s'ha de treballar per implantar les AL21.

A finals de 2007, un cop constatat l'elevat grau d'avanç en la implantació dels PAAM vigents, se n'inicia una primera revisió. I tots vuit ajuntaments s'adhereixen als Compromisos d'Aalborg+10.

Taula 1. Cronologia dels fets més rellevants en relació amb les AL21 arreu del món i en el context menorquí

	Món/Balears	Menorca
1992	Conferència de l'ONU sobre Medi Ambient i Desenvolupament a Rio de Janeiro	
1993		La Unesco declara Menorca reserva de biosfera
1994	I Conferència Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles → Carta d'Aalborg	
2001		Els 8 municipis de Menorca signen la Carta d'Aalborg i inicien el procés d'Agenda Local 21
2002	Decret 123/2002 sobre la implantació de l'Agenda Local 21 als municipis de les Balears	Redacció de les auditories ambientals de cada municipi
2003		Elaboració dels plans d'acció ambientals municipals (PAAM)
2004	IV Conferència Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles → Compromisos d'Aalborg	Aprovació per Ple dels PAAM, validació del Comitè Insular d'AL21 i XBS. Inici de l'execució dels PAAM
2005		Formació dels tallers de participació ciutadana d'Agenda Local 21
2006		Seguiment de l'avanç de la implantació dels PAAM al Comitè Insular d'AL21
2007	V Conferència Europea de Ciutats i Pobles Sostenibles → "Portar compromisos al carrer"	Inici de la revisió dels PAAM. Tots vuit municipis s'adhereixen als Compromisos Aalborg +10
2008		Nous PAAM de Ferreries i Sant Lluís. Adhesió del CIM als Compromisos Aalborg +10 i inici AL21 Insular

El mes d'octubre de 2008, els plens de Ferreries i Sant Lluís han aprovat un nou PAAM, però resten pendents de validació per part del Comitè Insular d'AL21 i la XBS. La resta de municipis estan portant a terme el procés de revisió i els tallers de participació ciutadana. El Ple del Consell Insular de Menorca també s'ha adherit als Compromisos d'Aalborg+10 per iniciar el procés d'AL21 insular.

La Taula 1 conté un esquema que resumeix els fets més rellevants que s'han explicat en relació amb les Agendes Locals 21 de Menorca en aquest apartat.

2. Procés de revisió dels plans d'acció ambiental municipals

Les premisses per decidir portar endavant la revisió dels PAAM són les següents:

- Els PAAM actuals es troben en un estat d'execució molt avançat
- Els PAAM actuals s'han elaborat a partir de les auditories ambientals realitzades al 2002, en base a dades disponibles fins el 2001
- La redacció dels PAAM actuals no recull tot l'àmbit d'aplicació dels Compromisos d'Aalborg+10
- Àmbits molt significatius de l'economia menorquina no estaven suficientment representats
- En diferents casos, les accions pendents d'executar no són competència municipal o han deixat de ser vigents
- A la majoria de municipis, els tallers de participació ciutadana d'Agenda Local 21 han anat perdent assistència i representativitat

Metodologia de revisió:

1. Renovar l'adhesió a l'AL21 per part de les corporacions municipals
2. Assumir els 10 Compromisos d'Aalborg com a línies estratègiques dels nous PAAM. S'amplia l'abast de l'AL21 a totes les àrees de gestió dels ajuntaments.
Els 10 Compromisos d'Aalborg+10 són:
 - I. Governabilitat
 - II. Gestió local cap a la sostenibilitat
 - III. Béns naturals comuns
 - IV. Consum i elecció d'estils de vida responsables
 - V. Urbanisme i disseny
 - VI. Millor mobilitat, menys trànsit
 - VII. Acció local per a la salut
 - VIII. Una economia local activa i sostenible
 - IX. Igualtat social i justícia
 - X. De l'escala local a la global
3. Analitzar l'evolució dels indicadors ambientals en el període 2000-2007
4. Elaborar els nous PAAM a partir de les propostes de projecte presentades per les entitats, associacions i ciutadans de cada municipi (Figura 2)
5. Seguir el procediment de validació dels nous PAAM previst al Decret 123/2002

Figura 2. Imatges de dos tallers de participació ciutadana, en què es votaven propostes d'accions ambientals (Fotos: Eulàlia Comas)

Així, la documentació del procés de revisió és la següent:

1. Document base per a la revisió
 - Avanç d'execució del PAAM vigent i anàlisi de continguts
2. Actualització de dades ambientals
 - Evolució de diferents indicadors (període 2001-2007) d'acord amb el Decret 123/2002.
3. Pla de participació
 - Actualització del pla de participació
4. Pla d'actuació
 - Recull dels projectes aprovats i prioritzats, seguint els Compromisos d'Aalborg+10 com a línies estratègiques
5. Pla de seguiment
 - Definició dels indicadors que permetin avaluar els efectes dels projectes del PAAM

3. Perspectives de futur i Agenda Local 21 insular

Des de la Conselleria d'Economia i Medi Ambient del CIM es vol engegar l'AL21 insular. Amb aquesta intenció, l'octubre de 2008 el Ple del Consell Insular de Menorca ha aprovat l'adhesió als Compromisos d'Aalborg+10, com a primer pas del procés

d'implantació de l'AL21 insular. Durant la revisió dels PAAM municipals, es va decidir que totes les accions de caire supramunicipal quedessin descobertes. Per tant, es feia necessària l'elaboració d'una Agenda Local 21 insular que vetllés pel compliment d'aquestes accions supramunicipals, d'igual o més importància que les accions d'abast municipal per a la sostenibilitat de l'illa de Menorca en conjunt.

Com a conclusió, aquests serien els principals reptes de les AL21 a curt i mitjà termini:

- Més implicació política i transversalitat del procés d'AL21
- Que tota la gestió municipal sigui sostenible
- Augmentar l'assistència i representativitat ciutadana als tallers
- Fer arribar els processos d'AL21 a tots els sectors de la societat menorquina
- Incrementar la recerca de subvencions